

Стислий виклад основних тез учасників круглого столу «Україна – Європейський Союз: напередодні укладення нового базового договору»

Загальний тон дискусії задав *Голова Ради Лабораторії законодавчих ініціатив Ігор КОГУТ*, який відзначив, що втілення в життя положень Плану дій, а також спроможність вивчати уроки, набуті в процесі такого втілення, є показником готовності України здійснювати свій подальший поступ до Європейського Союзу. Модератор запропонував учасникам розглянути законодавчий контекст процесу європейської інтеграції та подискутувати щодо змісту нової угоди між Україною та ЄС, яку незабаром буде укладено на заміну Плану дій „Україна – ЄС”.

Народний депутат України Наталія ПРОКОПОВИЧ наголосила, що новий договір має охоплювати майже усі галузі, передбачити більш глибокий рівень співпраці між Україною та ЄС, а також забезпечити трансформацію відносин Україна – ЄС з формату партнерства та співробітництва у політичну асоціацію та економічну інтеграцію. Логічним кроком після успішного виконання Україною Плану дій має стати розробка довгострокової стратегії відносин з нашою державою, яка б визначала чітку перспективу. Однєю з передумов цього має стати створення дієвого механізму реальної співпраці законодавчої та виконавчої гілок влади у питаннях адаптації законодавства, оскільки уявити цей процес без налагодження активного діалогу та зворотного зв'язку між вищим органами влади неможливо.

Підкресливши, що предметом розмови є політичний блок Пану дій (проблема демократії, верховенства права, захисту прав людини тощо), *Ігор ДІР (в. о. директора Департаменту Європейського Союзу Міністерства закордонних справ України, керівник робочої групи з питань зовнішньої політики та безпеки між Україною та Європейським Союзом, член делегації України для участі у переговорах з Європейським Союзом щодо укладення нового базового договору між Україною та Європейським Союзом)* повідомив про високу оцінку успішності його реалізації Європейським Союзом. Однак є певні моменти, на які треба звертати увагу під час наступного етапу європейської інтеграції (корупція, проблема з, скажімо, реформування судової влади, інвестиційний клімат і т. д.), оскільки вони становитимуть наступний набір вимог ЄС до України. Крім того, не варто забувати про серйозний економічний блок, який наразі дуже чітко пов'язаний з політичними аспектами співпраці, а тому також буде підлягати дуже такій серйозній оцінці. Формат подальшої співпраці має виходити за рамки Плану дій та Угоди про партнерство та співробітництво та відбуватися у рамках нового політичного діалогу. Новий договір має бути всеохоплюючим і амбіційним: наразі йдеться не про продовження Угоди про партнерство і співробітництво, а про перехід до нового етапу наших співпраці України з ЄС. Принцип нової угоди – політична асоціація як утвердження європейських цінностей та економічна інтеграція, яка має передбачати створення зони вільної торгівлі, отримання доступу до ринку ЄС, отримання певної частки у спільному ринку ЄС тощо. Головний виклик, який на сьогодні стоїть перед Україною, – це консолідація всіх гілок української влади навколо процесу практичного наближення України до ЄС. Крім того, необхідно забезпечити активна участь національного бізнесу в переговорному процесі з метою уникнення розриву між політичними переговорами та практичними інтересами безпосередніх виконавців.

Експерт Лабораторії законодавчих ініціатив Денис КОВРИЖЕНКО оцінив виконання Україною положень політичного блоку Плану дій, визначив основні перешкоди їх успішній імплементації (відсутність ефективної взаємодії між зацікавленими сторонами щодо виконання, неконкретизованість положень та відсутність стратегії виконання, нереалістичність строків здійснення заходів, абстрактність вимог до відповідальних виконавців, відсутність чітких критеріїв оцінки виконання та відповідальності за невиконання), а також окреслив загальні

напрями та назвав конкретні кроки, необхідні для подальшого наближення до європейських стандартів, а саме: реформування чинного законодавства, проведення комплексних реформ (адміністративної, місцевого самоврядування, інституту адвокатури, прокуратури, публічної служби), посилення прозорості діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та правоохоронних органів, забезпечення виконання рішень Європейського суду з прав людини, ефективна боротьба з корупцією тощо.

Підтримавши позицію І. Діра, **Йоганнес РЕГЕНБРЕХТ**, *постійний представник Посольства Німеччини в Україні*, наголосив на необхідності консолідації та пошуку консенсусу між окремим гілками влади з метою підвищення дієвості України у стосунках із зовнішніми партнерами. Відносини між ЄС та Україною мають бути підняті на новий якісний рівень. Для цього необхідними кроками мають стати: проведення реформи Служби Безпеки України у напрямку її демілітаризації та «декагебізації»; реформування Верховного Суду; завершення конституційної реформи в частині розмежування повноважень між органами влади; відмова від антидемократичної практики імперативного мандату; забезпечення свободи ЗМІ від місцевого керівництва та еліт, а також створення громадського радіо та телебачення.

Заступник генерального директора Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова **Валерій ЧАЛИЙ** пояснив підвищену увагу громадськості до виконання Плану дій тим, що ця сфера є однією з не багатьох, де уряд діє прозоро з точки зору оприлюднення планів заходів, звітування, моніторингу – тобто інформація відкрита, тому експертам є з чим працювати. Тому наразі не варто вести мову про стратегію виконання Плану дій оскільки вже запізно; зараз План цікавий як механізм урядової роботи та етап, що передуює підготовці нової посиленої угоди між Україною та ЄС, який повинен виявити, яких цілей ми прагнемо досягти. Не варто ототожнювати виконання плану заходів з виконанням самого Плану дій: самі по собі заходи не ведуть прямо до досягнення цілей Плану дій; більше того, є такі, що апріорі шкодять йому. В цілому виконання політичного блоку Плану дій оцінюється середньо із задовільною динамікою – краще, ніж торгівля, ринкові та регуляторні реформи, економічні реформи, але гірше, ніж міжлюдські контакти та співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ. Реалізації Плану дій і, взагалі, європейської інтеграції заважає нездатність лідерів держави визначити та втілювати на практиці стратегічні пріоритети, протистояння на рівні Президент-парламент-уряд, неготовність державної політичної еліти здійснювати процес врядування за нормами та стандартами ЄС, повільні економічні реформи, повільне реформування судової системи, корупція та організована злочинність. На жаль, виключно законотворчістю наявні проблеми не вирішити, оскільки потрібна ще культура виконання та бажання виконувати План дій. Існує проблема неналежного кадрового забезпечення, однак питання не в персоналіях, а в тому, що постійна зміна політичних завдань та орієнтирів ускладнює ефективну роботу. Отже, сьогодні дуже важливо мати план дій як приклад предметної постійної взаємодії європейської бюрократії та нашої української бюрократії.

У своєму виступі **Вадим ТРЮХАН** (*начальник відділу департаменту Європейського Союзу Міністерства закордонних справ України, член делегації України для участі у переговорах з Європейським Союзом щодо укладення нового базового договору між Україною та Європейським Союзом*) розвинув ідею про необхідність пошуку формули компромісу, яка полягає в належному співвідношенні між майбутнім новим базовим договором і європейською політикою сусідства. Це – дуже таке важливе питання з огляду на те, що для ЄС надзвичайно важливо забезпечити ефективне впровадження наявних політик, в першу чергу – політики розширення і європейської політики сусідства. В Україні розуміють, що Європейський Союз зараз стоїть перед проблемою змістовного удосконалення основ своєї діяльності, але, з іншого боку, європейська політика сусідства не повинна бути заміником політики розширення, вона повинна вибудовувати рамки відносин в середньостроковій перспективі. Зараз уже підготовлені перші пропозиції щодо шляхів посилення європейської політики сусідства, оскільки, коли ми

аналізуємо її зміст, то бачимо, що фактично в ньому немає жодної серйозної доданої вартості для України, жодних політичних чи економічних вигод. Європейський Союз зацікавлений в тому, щоб європейська політика сусідства була модернізована з урахуванням тих викликів, які зараз є перед тим простором, який називають «ширшою Європою» – який включає і Україна, і Молдову, і Росію. Україна зацікавлена в укладанні такого нового базового договору, який би був безпрецедентним за своїм змістом, тобто враховував би усю попередню договірно-правову практику у відносинах ЄС з країнами центрально-східної Європи та Балтії.

Віце-президент Інституту європейської інтеграції Геннадій ДРУЗЕНКО підкреслив, що, аби нова посилена угода була ефективною насамперед для України, слід дуже чітко та прагматично визначитись, які цілі ставляться при її укладенні. Перша мета – укласти угоду про асоціацію. Однак варто пам'ятати, що саме поняття «угода про асоціації» дуже розмите. Отже, якщо ставити за мету укласти угоду про асоціації, слід розуміти, що це гнучка форма і дуже багато що буде залежати від її конкретного наповнення. Друга мета – це те, що часто називають європейська перспектива. Йдеться про одне речення, іноді навіть менше ніж речення в преамбулі угод про асоціацію. Отже, чи варто боротися за це реченням в преамбулі майбутнього договору? Питання спірне. Наприклад, ні Австрія, ні Швеція, ні Фінляндії не мали ані угод про асоціацію, ані європейської перспективи, що зайвий раз підтверджує те, що вступ до ЄС та угоди про асоціацію – це взаємопов'язані, проте різні шляхи. Наступна мета, про яку часто говорять, – зона вільної торгівлі, але вона не може бути ядром чи сутністю нової базової угоди. Найцікавіша, найперспективніша та найамбітніша мета – це спроба укласти з Європейським Союзом новий тип угоди (недаремно в Плані дій не визначено тип такої посиленої угоди).